

İskenderun Körfezinde Küçük Çaplı Balıkçılığın Genel Durumu: İskenderun, Arsuz ve Konacık Örneği

Mehmet Ferit CAN^{1✉}, Demet SERPİN², Mehmet Fatih CAN¹

1. Mustafa Kemal Üniversitesi, Veteriner Fakültesi, Hayvan Sağlığı Ekonomisi ve İşletmeciliği AD. Antakya, Hatay.
2. Mustafa Kemal Üniversitesi, Su Ürünleri Fakültesi, Avlama ve İşleme Teknolojisi Bölümü, İskenderun, Hatay.

Özet: Türkiye de küçük çaplı balıkçılık faaliyetinde kullanılan tekneler, toplam teknelerin % 90'ından fazlasını oluşturmaktadır. İskenderun körfezi, Akdeniz'de en önemli önemli balıkçılık sahalarından biridir. Bu çalışmada, İskenderun körfezinde yer alan üç bölge (İskenderun, Arsuz ve Konacık) dikkate alınmıştır. Çalışmanın amacı, bu bölgelerdeki küçük çaplı balıkçılık ile uğraşan balıkçıların; (i) sosyo-ekonomik yapıları, (ii) balıkçılıkla ilgili çeşitli konulardaki görüşleri ve (iii) aynı zamanda sözü edilen konularla ilgili bölgeler arası benzerlik ve farklılıklarında ortaya konulmasıdır. Araştırma kapsamında ihtiyaç duyulan veriler İskenderun'dan 22, Arsuz'dan 13 ve Konacık'tan 8 olmak üzere toplam 43 adet balıkçı ile yüz yüze yapılan anketlerden elde edilmiştir. Araştırma sonucunda, bölgeler arası farklılıkta kapasite artırımını, yaş, iş, motor gücü (HP), Avrupa Birliği, av aracı ve mülkiyetin ayırt edici faktörler olduğu tespit edilmiştir. Balıkçıların önemli bir bölümünün balıkların muhafazası ve pazarlanması, sahil güvenlik, balık çiftlikleri ve büyük teknelerle ilgili sorunlar yaşadığı belirlenmiştir. Balıkçılığa ilişkin sorunların daha etkin tespit ve çözümü için sektörün tüm paydaşlarının katılımı ile bölgesel düzeyde bir SWOT (Üstünlükler, Zayıflıklar, Fırsat ve Tehditler) analizine ihtiyaç duyulmaktadır. Bununla beraber, bölgedeki balıkçıları eğitilmeli ve bir kooperatif üyesi olmaları teşvik edilmelidir.

Anahtar kelimeler: Balıkçı, İskenderun körfezi, Kooperatif, Küçük çaplı balıkçılık.

The Current Situation of Small Scale Fisheries in Iskenderun Bay: A Case of Iskenderun, Arsuz and Konacik

Abstract: In Turkey, vessels using in small-scale fisheries comprise more than 90 percent of the total number of fishing vessels. Iskenderun Bay is one of the important fishing grounds in Mediterranean Sea. In this study, three regions, namely Iskenderun, Arsuz and Konacik located in the Bay, were considered. The aims of this study were to; (i) determine social and economic structure of the fishermen, (ii) know the fishermen's opinions on some issues related to fishing, and (iii) determine similarities and differences between the three regions within the context of the study performed. The data needed in this study were obtained from a survey based on interviews with fishermen. A total of 43 fishermen were sampled (of 22 from Iskenderun, 13 from Arsuz and 8 from Konacik). Increasing the vessel capacity, age status, job, the HP of vessel, opinion on the European Union, fishing equipment, vessel ownership were found to be the main factors responsible for differences between the regions. Majority of the fishermen decelerated that they suffer from the yield conservation, marketing, coastal guarding, fish farms with cage, and big scale fishing. We recommend that to determine the current problems related with fishing, a SWOT (Strengths, Weaknesses, Opportunities and Threats) analysis is needed in local scale with a range board of stakeholders. Furthermore, fishermen should be trained and encouraged to be a member of a co-operative.

Key words: Co-operative, Fisherman, İskenderun Bay, Small-scale fisheries.

GİRİŞ

Su ürünleri sektörü, insanların yeterli ve dengeli beslenmesi için gereksinim duyulan hayvansal protein açığının kapatılmasında kırmızı et ve kanatlı etinin yanında tüketiciler için oldukça önemli bir alternatif sunmaktadır. Sektör ayrıca sanayiye hammadde sağlaması, üretimden pazarlamaya önemli bir istihdam alanı oluşturması, kırsal ekonomik kalkınmaya yönelik katkıları ve ihracat potansiyeliyle de dikkati çekmektedir.

Dünya genelinde su ürünleri yetiştiriciliği ve avcılık yoluyla 2008 yılında 142 milyon tonluk balık arzının gerçekleştiği ve bunun 115 milyon tonunun insan gıdası olarak değerlendirildiği bildirilmektedir. Yalnızca avcılık yoluyla elde edilen 90 milyon tonluk ürünün toplam arz içerisinde payı %63 dolayında olup, bunun yaklaşık 94 milyar \$ (ABD doları) düzeyinde bir ekonomik büyüklüğe karşılık geldiği aktarılmaktadır (FAO, 2010).

Türkiye’de 2001 ile 2009 yılları arasındaki avcılık ve yetiştirme yoluyla elde edilen toplam su ürünleri üretim düzeyi incelendiğinde, toplam miktarın korunmasına rağmen, denizlerden avcılık ile elde edilen üretim düzeyinin % 19 azalarak toplam üretim içindeki payının % 78’den % 61’lere (380.636 ton) gerilediği dikkati çekmektedir (TUİK, 2011).

Dünya genelinde balıkçılıkla uğraşan 44,9 milyon insan, tüm tarım sektöründe çalışan nüfusun %3,5’i kadardır. Bu nüfus içinde küçük çaplı balıkçılık faaliyetine bağımlı olanların oranına dair güvenilir bir verinin olmadığı, bununla beraber yaklaşık 40 milyon insanın (tüm balıkçılıkla uğraşanların % 89’u)

küçük çaplı balıkçılık yaptığı tahmin edilmektedir. Pazarlama ve işleme gibi faaliyetler ile balıkçıların aileleri de dikkate alındığında bu sayının 200 milyonu aşacağı bildirilmektedir (Andrew ve ark., 2007; FAO, 2010; Doğan, 2010).

Dünyadaki balıkçıların çoğunluğunun gelişmekte olan ülkelerde yaşadığı ve bunların büyük bölümünün küçük çaplı balıkçılık yaptıkları ifade edilmektedir. Bu balıkçıların ulusal ve bölgesel ekonomilere olan katkılarının düşük düzeyde kaldığı ve ürün arzının gıda güvenliği açısından yetersiz şartlar taşıdığı belirtilmektedir (FAO, 2010). Türkiye’de 300.000’den fazla aile geçimini su ürünleri ve yan sanayisinden sağlamaktadır. Su ürünleri üretimi ile uğraşan nüfusun % 65’i küçük çaplı aile işletmelerinden oluşurken bunların kırsal nüfus içerisindeki payının % 3 dolayında olduğu bildirilmektedir (Doğan, 1997). Türkiye’de avcılık yapan yaklaşık 25.000 balıkçı ve örgütsel faaliyet gösteren 423 kooperatif, 7 bölgesel kooperatif birliği ve 1 adet merkez birliği bulunmaktadır. Toplam 15 adet üretim ve 90 adet su ürünleri satış yeri olan Hatay ilinde ise 11 adet balıkçı kooperatifi yer alırken, bölgedeki balıkçıların önemli bir bölümünün herhangi bir kooperatife üye olmadıkları belirtilmektedir (DPT, 2007; Gıda, Tarım ve Hayvancılık İl Müdürlüğü, 2010).

Bu araştırma ile İskenderun körfezinde faaliyet gösteren küçük çaplı balıkçıların sosyo-ekonomik yapıları, balıkçılık faaliyetleri ve bazı konulara ilişkin görüşleri hakkında bilgi edinilmesi ve İskenderun, Arsuz ve Konacık bölgeleri arasındaki benzerlik ve farklılıkların belirlenmesi amaçlanmıştır.

Tablo 1. Türkiye’de 2001-2009 dönemi su ürünleri üretim endeksi.

Table 1. Fishery production index between 2001-2009 years in Turkey.

Üretim Endeksi ¹	2001	02	03	04	05	06	07	08	2009
Avcılık ve Yetiştirme	100	105	98	108	91	111	129	108	104
Deniz Avcılığı	100	106	89	98	71	88	111	85	81

¹TUİK (2011) üretim değerlerinden uyarlanmıştır.

Araştırma kapsamına, balıkçılık açısından körfezde önemli bölgeler olduğu bilinen İskenderun, Arsuz ve Konacık balıkçı limanlarındaki küçük çaplı balıkçılar dahil edilmiştir. Araştırmadan elde edilecek sonuçların ileride hazırlanacak olan balıkçılık yönetimi programları için faydalı bir kaynak olabileceği düşünülmektedir.

MATERYAL ve METOT

Araştırmada için ihtiyaç duyulan birincil veriler İskenderun, Arsuz ve Konacık bölgelerindeki balıkçı limanlarında faaliyet gösteren küçük çaplı balıkçılarla yüz yüze yapılan anket çalışmalarından elde edilmiştir. Anketlerle, bölgelere göre mevcut yapının ortaya konması ve bu üç bölge arasındaki benzerlik ve farklılıkların belirlenmesi amaçlanmıştır. Anket için seçilen balıkçıların belirlenmesinde tesadüfi örnekleme yönteminden yararlanılmış ve İskenderun' dan 22, Arsuz' dan 13 ve Konacık' tan 8 olmak üzere toplam 43 balıkçı ile görüşülmüştür.

Balıkçıların sosyo-ekonomik yapıları ve balıkçılık faaliyetlerine ilişkin betimsel/tanımsal istatistiklerden yararlanılmıştır. Bölgeler arası farklılığın belirlenmesinde Stepwise Multivariate Discriminant (DFA) ve ayrımların yapısı hakkında daha fazla bilgi edinmek için de Setler arası Korelasyon Analizi (Canonical Analysis) kullanılmıştır. Veriler çok değişkenli analizlere tabii tutulmadan önce normal dağılım ön şartını sağlamak için standardize edilmişlerdir. Araştırmaya ilişkin verilerin değerlendirilmesi ve bulguların tablo ve grafikler yardımıyla sunumunda Statistica for Windows (V.7.0) istatistik paket programı ve Microsoft Office Word ve Excel 2010 programlarından yararlanılmıştır.

BULGULAR

Balıkçıların Sosyo-Ekonomik Yapısı ve Faaliyetlerine İlişkin Bulgular

Üç farklı bölge içinde, balıkçıların yaş ortalaması, İskenderun'da diğer iki bölgeye göre daha yüksek

bulunmuştur. Bakmakla yükümlü olunan fert sayısı ortalaması, İskenderun ve Arsuz' da birbirine yakın, Konacık'ta ise diğer bölgelerden yüksek olarak belirlenmiştir. Sigortalı olma durumu en az Konacık'ta, en fazla Arsuz'da gözlenmiştir. İskenderun, Arsuz ve Konacık' taki tekne büyüklükleri birbirine oldukça yakın olmasına rağmen en yüksek motor gücü Konacık'taki teknelere aittir. Konacık'taki motor gücünün yüksek olmasına rağmen günlük ağ atım ortalaması Arsuz'da daha yüksektir (Tablo 1).

Araştırma sonucunda, tüm bölgeler için geçerli olmak üzere balıkçıların çoğunluğunun ilkökul ve ortaokul mezunu oldukları belirlenmiştir. Kullanılan av aracı bakımından İskenderun'da 15, Arsuz' da 12 ve Konacık'ta 5 balıkçının paraketa ile avcılık yaptığı tespit edilmiştir.

İskenderun ve Arsuz'daki balıkçıların büyük çoğunluğunun başka bir işe sahip olmadığı, başka bir işle meşgul olanların ise yapmış oldukları işin balıkçılıktan daha karlı olduğu görülmüştür. İskenderun ve Konacık bölgesinde balıkçıların teknenin mülkiyetine sahip olma oranlarının Arsuz bölgesinden daha yüksek oranda olduğu belirlenmiştir (Şekil 1 ve 2).

Günlük yakalanan balık miktarının İskenderun'da en fazla 1-5 kg arasında, Arsuz' da 5-10 kg arasında, Konacık' ta ise 10-15 kg arasında olduğu saptanmıştır. Yalnızca İskenderun için tespit edilebilen avlama sırasında ekonomik olmayan türler ve cansız materyal oranları sırasıyla % 30 ve % 28 olarak bulunmuştur.

Bu araştırmada, üç bölgede de ankete katılan tüm balıkçıların tutulan balıkları sınıflandırdığı belirlenmiştir. Sınıflandırmayı İskenderun'daki balıkçıların ağırlıklı olarak tür-boy ve tür-ağırlığa göre, Arsuz'daki balıkçıların daha çok tür-ağırlığa göre, Konacık'taki balıkçıların ise sadece tür-ağırlığa göre yaptığı belirlenmiştir (Şekil 3). Birkaç balıkçı ile birleşerek uluslar arası sulara çıkabilmek için kapasitesi daha büyük yeni tekne alımına evet

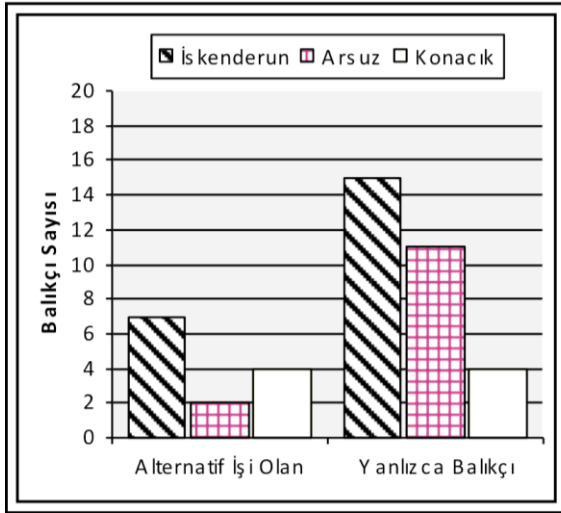
diyenlerin oranı İskenderun için %5, Arsuz' için % 54 ve Konacık için % 0 olarak tespit edilmiştir (Şekil 4). Üç bölgedeki balıkçıların hiçbirinin kredi kullanmadığı, tamamının tuttıkları balıkları toptan sattıkları,

satamadıkları balıkları ise ücretsiz dağıttıkları ve muhafaza ve pazarlama noktasında bazı problemler yaşadıkları belirlenmiştir.

Tablo 2. Balıkçılar ve balıkçılık faaliyetine ilişkin betimsel istatistikler.

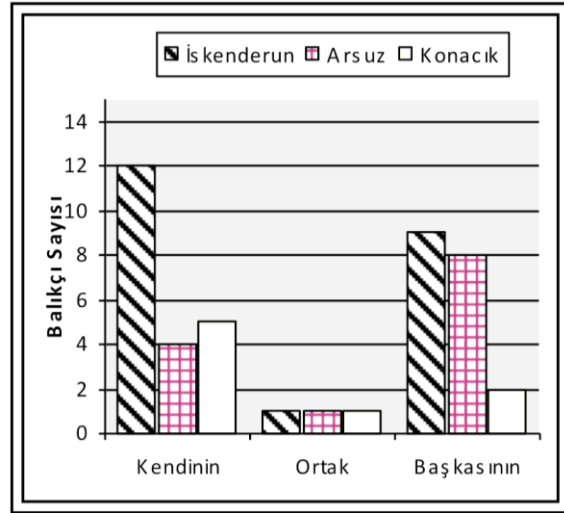
Table 2. Descriptive statistics in relation to fishermen and fishery activities.

	İskenderun			Arsuz			Konacık		
	$\bar{X} \pm Sd$	min	max	$\bar{X} \pm Sd$	min	max	$\bar{X} \pm Sd$	min	max
Yaş	49±11.52	26	70	35.15±12.3	18	53	42.38±8.31	35	60
Bakılan Fert (adet)	4.73±2.70	2	13	4.38±2.06	1	10	5.38±1.41	3	7
Sigortalı Olma Süresi (yıl)	14.66±11.34	3	25	18.33±11.5	5	25	4.25±0.96	3	5
Tekne Büyüklüğü (m)	7.04±0.67	6	9	7.42±0.86	6.5	9	7.31±0.88	6	9
Motor Gücü (hb)	16.88±8.79	6.5	32	18.88±10.06	9	32	27.5±32.6	9	105
Ağ Atım Sayısı (günlük)	1.22±0.43	1	2	1.54±0.52	1	2	1.13±0.35	1	2

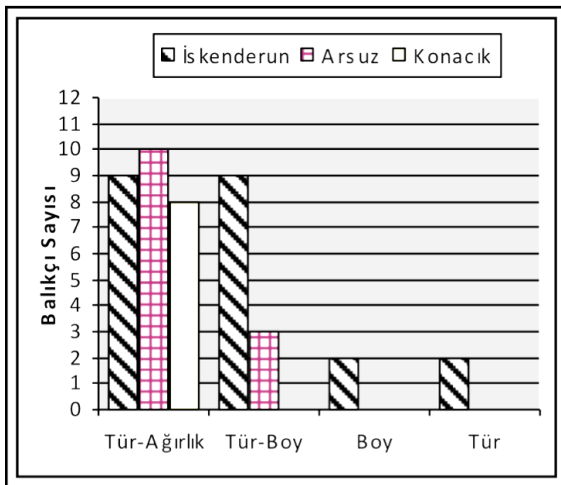
Şekil 1. Balıkçıların iş tercihi

Figure 1. Job choice of fishermen

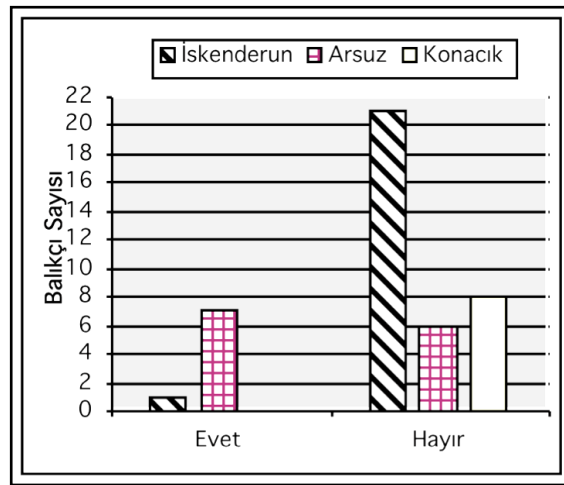
Şekil 2. Balıkçıların tekne mülkiyeti

Figure 2. Vessel ownership of fishermen

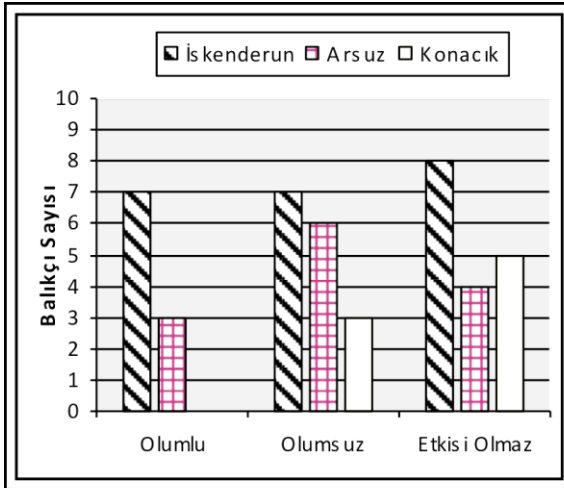
Şekil 3. Balıkların sınıflandırılma yöntemi

Figure 3. Classification method of fish

Şekil 4. Kapasite artırımı

Figure 4. Increasing in the vessel capacity

Şekil 5. Avrupa Birliğine katılım

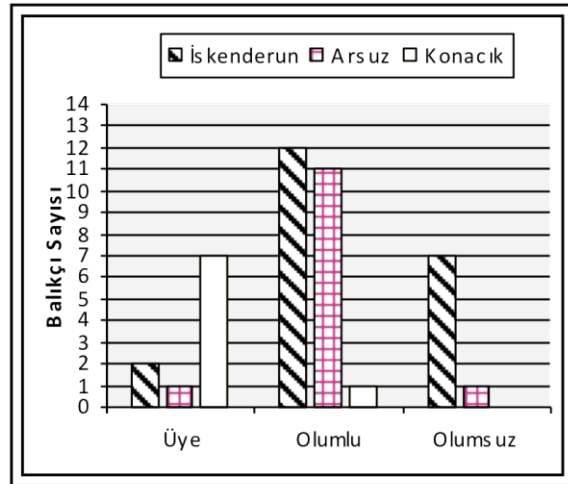
Figure 5. Accession to the European Union

İskenderun ve Arsuz bölgesindeki balıkçılar arasında Avrupa Birliği'ne (AB) katılımın olumlu etkileri olacağı düşüncesi hakimdir. Konacık bölgesinde ise balıkçıların hiç birinin AB'ye katılımı olumlu bulmadığı dikkati çekmektedir (Şekil 5). Konacık bölgesindeki balıkçıların tamamına yakını kooperatif üyesiyken, İskenderun ve Arsuz bölgesinde üyelik oranının daha düşük olduğu ancak yine de kooperatif fikrine olumlu bakıldığı belirlenmiştir (Şekil 6).

Balıkçıların tamamı şikâyetçi oldukları diğer konuların neler olduğu sorusuna "sahil güvenliğinin yazmış olduğu cezalar" yanıtını vermiştir. Ayrıca, İskenderun bölgesi için trol ve gırgır avcılığı yapan teknelerin körfeze girmemesi, avcılık kurallarına herkesin uyması ve ek iş olarak balıkçılık yapılmaması; Arsuz için sepet avcılığının yapılmaması ve dinamit kullanılmaması; Konacık için ise yakalanan balık miktarının sınırlandırılması ve balık çiftliklerinin kapatılması gerektiği vurgulanmıştır.

Bölgeler Arasındaki Benzerlik ve Farklılıklara İlişkin Bulgular

Avlanan balıklarda sınıflama yapıp yapılmadığı, kredi alınıp alınmadığı ve satılmayan balıkların değerlendirilmesi sorularına 3 bölgedeki tüm balıkçı-

Şekil 6. Kooperatif üyeliği

Figure 6. Co-operative membership

ların aynı yanıtları vermesi nedeniyle değerlendirmelerde bu bulgular dikkate alınmamıştır.

Yapılan diskriminant analizi, değişkenler yönünden üç bölge arasında bir farklılığın olduğunu göstermiştir (Wilk's Lambda 0.257, $F(14,68) = 4.724$, $p < 0.01$). Analizlerde dikkate alınan 19 değişkenden 7'si modele dahil edilmiştir (Tablo 3). Analiz sonucunda iki fonksiyon elde edilmiş ve yapılan ki-kare analizi sonucunun önemli olduğu görülmüştür [I. ve II. Fonksiyon için hesaplanan Ki-kare değerleri sırasıyla 50.274, $p < 0.01$ ve 14.048, $p < 0.01$] (Tablo 4).

Her bir diskriminant fonksiyon için öz değerlere bakıldığında ilk fonksiyonun toplam varyansın, yani ilk fonksiyon ile ayrışımın % 78.25' ini açıkladığı belirlenmiştir. Elde edilen diskriminant fonksiyonlarının anlamını açıklamak için, fonksiyonlar ile değişkenler arasındaki korelasyon katsayıları kullanılmıştır (Tablo 5).Korelasyonlara baktığımızda; kapasite artırımı, yaş, başka iş yapılıp yapılmadığı ve av aracı değişkenlerinin birinci fonksiyon ile daha yüksek korelasyona sahip oldukları, yani bu ölçümlerin bölgeler arasındaki farklılığın (varyansın) önemli bir kısmını açıkladıkları görülmektedir. Geriye kalan farklılığı açıklayan ikinci fonksiyonda ise yaş, başka iş yapılıp yapılmadığı, motor gücü ve av aracı değişkenlerinin değişimde önemli paya sahip

oldukları görülmektedir. Setler arası standart ortalamalar birinci fonksiyon için İskenderun bölgesinde -0.76, Arsuz bölgesinde 1.89 ve Konacık bölgesinde -0.97 değerlerini alırken; ikinci fonksiyon için İskenderun bölgesinde -0.49, Arsuz bölgesinde 0.06 ve Konacık bölgesinde 1.27 değerlerini almıştır. Her iki fonksiyonu birlikte dikkate aldığımızda genel olarak üç bölgenin birbiri ile ortak özellikler barındırdığı belirlenmiştir.

Her bir bölge için balıkçılara ait değişkenlerin dahil olduğu grubun belirlenmesinde sınıflandırma

fonksiyonlarından (Classification Function) yararlanılmıştır. Bu fonksiyonlara göre İskenderun' daki balıkçılardan 2'si Arsuz, 3'ü Konacık grubu ile ortak özellikler göstermiş ve geriye kalan 17'si (% 77, 27) İskenderun grubu içine dahil edilmiştir. Arsuz'da bulunan 13 balıkçıdan 2'si İskenderun ile ortak özellikler göstermiş, 11'i ise Arsuz grubu içine (% 84,62) dahil edilmiştir. Konacık' ta bulunan 8 balıkçıdan 3'ü İskenderun ile ortak özellikler göstermiş, 5'i ise Konacık grubu içine (% 62,5) dahil edilmiştir (Şekil 7).

Tablo 3. Diskriminant analizi sonucunda modele dahil edilen değişkenler

Table 3. Variables included into the model as a result of discriminant analysis

Değişkenler	Wilks Lambda	Partial Lambda	F-remove (2,34)	p -seviyesi
Kapasite Artırımı	0.358507	0.716816	6.715997	0.003483
Yaş	0.336625	0.763412	5.268451	0.010160
İş	0.338106	0.760067	5.366439	0.009429
Motor Gücü	0.301567	0.852160	2.949298	0.065896
Avrupa Birliği	0.301964	0.851039	2.975579	0.064438
Av Aracı	0.283187	0.907469	1.733428	0.191928
Mülkiyet	0.275390	0.933161	1.217641	0.308507

Tablo 4. Setler arası değişkenler için standardize edilmiş katsayılar

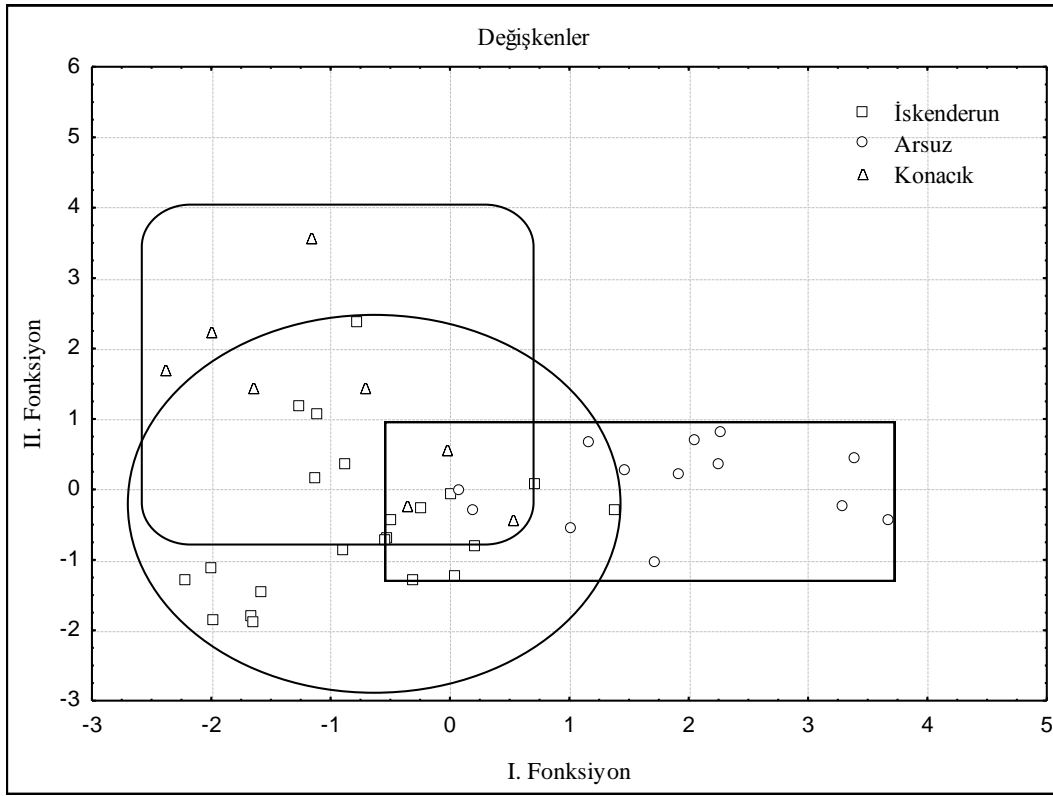
Table 4. Coefficients standardised for canonical variables.

Değişkenler	I.Fonksiyon	II.Fonksiyon
Kapasite Artırımı	-0.704669	0.156930
Yaş	-0.724039	-0.532954
İş	0.529707	-0.601518
Motor Gücü	-0.127404	0.753450
Avrupa Birliği	0.491754	0.571564
Av Aracı	-0.348404	-0.408118
Mülkiyet	-0.073433	0.530682
Öz Değer	1.661986	0.461805
Toplamalı Oran	0.782556	1.000000

Tablo 5. Diskriminant fonksiyonları ile değişkenler arasındaki korelasyon katsayıları

Table 5. Correlation coefficients between discriminant functions and variables

Değişkenler	I.Fonksiyon	II.Fonksiyon
Kapasite Artırımı	-0.578264	0.012995
Yaş	-0.384364	-0.375754
İş	0.273181	-0.574666
Motor Gücü	-0.032875	0.366890
Avrupa Birliği	0.134854	-0.056503
Av Aracı	-0.243834	-0.357631
Mülkiyet	-0.191451	0.116710

Şekil 7. Değişkenler için birinci ve ikinci diskriminant fonksiyon sonuçlarının serpilme diyagramı

Figure 7. The scattered diagram of the first and second discriminant function results for variables

TARTIŞMA ve SONUÇ

Taşdan ve ark. (2010), Hatay-Muğla arasında yer alan Akdeniz kıyı şeridindeki balıkçıların sosyo-ekonomik yapıları ile balıkçılık faaliyetlerine ilişkin düşünce ve beklentilerini incelemişlerdir. Çalışma neticesinde, işletmelerdeki tekne boylarının % 89'unun 12m'den küçük olmakla birlikte 8m'den küçük olan teknelerin büyük bölümünün motor gücünün 20 BG'den düşük olduğu bildirilmiştir. Aynı çalışmada balıkçıların % 69'unun bir sosyal güvenlik kurumuna bağlı olduğu ve % 60'ünün kooperatif üyeliği bulunduğu tespit edilmiştir. Doğan (2010), İstanbul su ürünleri kooperatifi ortağı balıkçıların tekne boylarının % 68 gibi büyük bir bölümünün 6.0-7.9m arasında değiştiğini ve motor gücü olarak en yüksek payın 6-10 BG arasındaki teknelere ait olduğunu ifade etmiştir. Uzmanoğlu ve Soylu (2006), Sakarya ili Karasu ilçesi deniz balıkçıları için tekne boylarının % 75'inin 6.50-9.50m arasında,

tekne motor güçlerinin yarısından fazlasının 0-50 BG, % 28'inin 51-150 BG, geriye kalan küçük bir bölümünün ise 151 BG ve yukarısında olduğunu bildirmiştir. Aynı çalışmada en çok kullanılan av aracının % 78,58 ile uzatma ağı olduğu, 5 farklı döneme ayrılmış av günü sayısında en büyük payı % 57 ile 80-129 gün arasındaki dönemin aldığı bildirilmiştir. Şahinler ve ark. (2005), Hatay ili Samandağ ilçesindeki balıkçıların ortalama tekne motor güçlerinin 350 BG (min:17 - max: 570 BG) ve günlük av miktarının en fazla % 63 ile 50-100kg arasında olduğunu bildirmiştir.

Taşdan ve ark. (2010), kıyı balıkçılığındaki gelirin % 89,3'ünün balıkçılık kaynaklı olduğunu ve bunun haricindeki diğer gruplarda (orta ve büyük ölçekliler) balıkçılık dışı gelir bulunmadığını; Doğan (2010) ise balıkçıların % 44'ünün yalnızca balıkçılıkla uğraştığını, geriye kalanların başka bir işle de meşgul olduklarını veya emeklilik sonrası balıkçılık yaptıkları

rını ifade etmektedir. Şahinler ve ark. (2005), balıkçıların % 26'sının balıkçılık dışında başka bir işle de uğraştığını ve % 48'inin kendi teknesi, % 15'inin ortak ve % 37'sinin ise başkasının teknesiyle avlandığını ifade etmiştir.

Doğan (2010), balıkçıların balıklarının % 29'unu kooperatif aracılığıyla, % 21'ini kabzımal ve geriye kalanını perakende olarak sattıklarını bildirmiştir. Şahinler ve ark. (2005), balıkçıların % 80'inin sınıflandırma yaptığını ve bunu ağırlıklı olarak yalnızca boy ve tür-boya göre yapıldığını bildirmiştir. Aynı çalışmada balıkların % 55'inin toptan, % 38'inin perakende ve % 7'sinin kooperatif aracılığıyla pazarlandığı bildirilmiştir.

Şahinler ve ark. (2005), araştırma kapsamındaki balıkçıların önemli bir bölümünün pazarlama ve av yasağıyla ilgili sorunlar yaşadığını bildirmiştir. Doğan (2010), incelenen kooperatiflerin soğuk hava deposu ve balık satış yerlerinin olmadığını, dolayısıyla da pazarlama olanaklarının yetersiz olduğunu belirtmiş, kooperatif üyelerinin tamamının küçük ölçekli balıkçılık yaptığını, kayıtların yetersiz tutulduğunu ve üyelerinin aidatlarını bile düzenli ödeyemediklerini bildirmiştir. Taşdan ve ark. (2010), Hatay-Muğla arasında yer alan Akdeniz kıyı şeridindeki balıkçıların %86'sının av miktarında gelecek dönemler için azalma beklediklerini ve bu balıkçıların yarısına yakınının mesleği bırakmak istediğini bildirmiştir. Aynı çalışmada balıkçıların kooperatif üyeliğini genellikle barınak, evrak takibi ve ruhsat alabilme gibi zorunlu ihtiyaçlar için tercih ettiği, kooperatiflerin çoğunluğunun ise kendine ait bir satış yerlerinin olmadığı ve pazarlama faaliyetinin bulunmadığı aktarılmıştır.

Araştırma sonuçları ve literatür bildirimleri dikkate alındığında, Türkiye'nin de dahil olduğu gelişmekte olan ülkelerde Andrew ve ark. (2007) tarafından da ifade edildiği gibi balıkçılığın sosyal ve ekonomik potansiyelinin iyi değerlendirilemediği ve yönetilemediği anlaşılmaktadır. Dikkati çeken konuların başında üretici kesiminin stoklama ve pazarlama sorunları gelmekte, bu durum ise

ekonomik kaynakların etkin biçimde kullanılmadığını göstermektedir. Şahinler ve ark. (2005), bu problemin çözümünde dondurma, konserve ve tütüleme teknolojisi gibi uygun saklama ve işleme tekniklerinin kullanılabileceğini, ayrıca ürünlerin hayvan yemi yapan fabrikalara satılarak hayvan beslemede protein içeriği yüksek yemlerin değerlendirilebileceğini ifade etmektedir.

Bir başka konuda, arz güvenliği ve piyasa istikrarının sağlanması gibi konuları amaç edinen Avrupa Birliği Ortak Balıkçılık Politikasına (ABOBP) uyumun sağlanmasıdır. ABOBP'na uyumda başarılı olabilmek için finansman, üretim, işleme, depolama, atık değerlendirme, pazarlama, eğitim ve danışmanlık gibi konularda daha rasyonel bir balıkçılık anlayışı ve kooperatif kanalının daha etkin kullanımı gerekmektedir (Uzmanoğlu ve Soylu, 2006; Ünal ve Yercan, 2006).

Balıkçıların ve balık kaynaklarının geleceğinin önemli ölçüde örgütlü bir balıkçılık sektörünün başarısına bağlı olduğu söylenebilir. Bu bağlamda iktisadi yönü en ağır basan meslek örgütlerinden biri olan kooperatifler dikkati çekmektedir. Günümüzde kooperatifler özellikle gelişmiş ülkelerde önemli bir ekonomik, siyasal ve sosyal güç haline gelmiştir. AB'de yerel ve ulusal düzeyde tarım politikalarının belirlenmesinde kooperatiflerin ve üst birliklerinin önemli roller oynadığı, toplam 210 milyar ciroya sahip 32.000 tarımsal kooperatifin girdide yaklaşık %50, pazarlama da ise %60'ın üzerinde pazar payı bulunduğu bildirilmektedir (Çakır, 2002; Ortmann ve King, 2007; Anon, 2012). Ünal ve Yercan (2006), ise 1940'lardan beri kooperatiflerin iyi organize olmadığını, iyi yönetilemediğini ve üyelerinin beklentilerine karşılık veremediği belirtmektedir.

Bu araştırma kapsamında Konacak'taki balıkçıların tamamına yakınının kooperatife üyesi olması, İskenderun ve Arsuz'daki balıkçıların ise çoğunluğunun kooperatif üyesi olmayı düşünmesi bölgedeki balıkçılığın geleceği açısından umut vericidir. Bölgesel kalkınmada ise kooperatif tipi kuruluşlara öncelik verilmesi gerektiği bildirilmekte, bununla

beraber özellikle ürün muhafazası ve pazarlamaya ilişkin bazı problemlerin varlığı bölgedeki kooperatiflerin başarısını olumsuz yönde etkilemektedir.

Bölgesel düzeyde tüm paydaşların katılım ve katkılarının sağlanacağı ve yasal düzenlemeler, ürün muhafaza ve pazarlanması, satılmayan balıkların değerlendirilmesi, sahil güvenlik, balık çiftlikleri ve açık deniz avcılığı yapan teknelerle yaşanan sorunlara ilişkin kapsamlı bir üstünlükler, zayıflıklar, fırsat ve tehditler (SWOT) analizine ihtiyaç bulunmaktadır. Ulusal hedeflerle uyumlu olarak hazırlanıp uygulanacak balıkçılık politikalarının Hatay ili ve Doğu Akdeniz bölgesinde başta istihdam, üretici örgütlenmesi ve gıda güvenliği olmak üzere bölgeye ve sektöre önemli katkılar sağlayacağı düşünülmektedir.

KAYNAKLAR

- Andrew NL., Bene C., Hall JS., Allison EH., Heck S., Ratner BD., 2007. Diagnosis and management of small-scale fisheries in developing countries., *Fish and Fisheries.*, 8, 227-240.
- Anonim. 2009. Kooperatifler. [www. aib.org.tr/ proje/ kooperatif.doc](http://www.aib.org.tr/proje/kooperatif.doc) [Erişim: 15.11.2011].
- Doğan K., 1997. Su ürünleri sektörü Türk ekonomisinin neresinde. *SÜMDER.*, 1, 15-20.
- Doğan K., 2010. İstanbul su ürünleri kooperatifleri ve ortaklarının sosyo-ekonomik yapısı. *J FisheriesSciences.com.*, 4, 318-328. DOI: 10.3153/jfsc.com.2010035
- DPT., 2007. Dokuzuncu Kalkınma Planı, Balıkçılık 2007-2013. Özel İhtisas Komisyon Raporu: 672, Yayın No: 2719. Ankara.
- Çakır M., 2002. Tarım politikalarımızdaki yanlışlar, AB ülkelerinde tarım ve kırsal örgütlenmenin önemi. 17. Milletler Arası Türk Kooperatifçilik Kongresi, Ankara, Türkiye. Türk Kooperatifçilik Kurumu Yayınları S: 16-30. No:94,
- FAO., 2010. The state of word fisheries and aquaculture. Food and Agriculture Organization of United Nations, Fisheries and Aquaculture Department, ISSN 1020-5489, Rome, Italy.
- Hatay İl Gıda, Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü., 2011. Rakamlarıyla Hatay Tarım Kimliği 2011. [http:// www.hataytarim.gov.tr](http://www.hataytarim.gov.tr) [Erişim: 28.08.2011].
- Kurtar KG., 2008. Balıkçılık Politikalarında Küresel Gelişmeler Kapsamında Ülkemizde Devlet Yardımlarına Bakış. AB Uzmanlık Tezi, Tarım ve Köyşleri Bakanlığı, Ankara.
- Ortmann GF., King RP., 2007. Agricultural Cooperatives I: History, Theory and Problems. *Agrekon.*, 46, 40-68.
- Şahinler S., Can MF., Görgülü Ö., İğne KD., 2005. Samandağ İlçesinde (Hatay) Balıkçılığın Genel Durumu, Sorunları ve Çözüm Önerileri Üzerine Bir Araştırma. Fırat Üniv. Fen ve Müh. Bil. Der., 17, 605-611.
- Taşdan K., Çeliker A., Arısoy H., Ataseven Y., Dönmez D., Gül U., Demir A., 2010. Akdeniz bölgesinde su ürünleri avcılığı yapan işletmelerin sosyo-ekonomik analizi. Yayın no:179. Tarım ve Köyşleri Bakanlığı, Tarımsal Ekonomi Araştırma Enstitüsü, Lodumlu, Ankara.
- TUİK., 2011. Su Ürünleri İstatistikleri, Türkiye İstatistik Kurumu. [http:// www. tuik. gov.tr](http://www.tuik.gov.tr) [Erişim: 27.09.2011].
- Uzmanoğlu S., Soylu M., 2006. Karasu (Sakarya) bölgesi deniz balıkçıların sosyo-ekonomik yapısı. *E.Ü. Su Ürünleri Dergisi.*, 23, 515-518.
- Ünal V., Yercan M., 2006. Türkiye'de Su Ürünleri Kooperatifleri ve balıkçılar için önemi. *E.Ü. Su Ürünleri Dergisi.*, 23, 221-227.